

UJ KELET

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRAK

Romániában	
Egész évre	— — 750
Félévre	— — 380
Negyedévre	— — 200
Egy hónapra	— — 70
Egy szám ára pályaud- varon és vidéken is 3 lei	
Bukarestben	— 3-50
Csehszlovákiában	
Egy hónapra	— 25 ck
Egy szám	— 1-50 ck

1924 július 29 Kedd

Cluj-Kolozsvár * VII. évfolyam * 167. szám

5684. Tamuz 27

Szurony és bomba...

Pár napja mult csak, hogy a nagykarolyi pályaudvaron egy emberségből kivetkőzött csendőr állati kegyetlenséggel meggyilkolt egy védtelen zsidó embert és máris újabb borzalom hire jut el hozzánk. Egy aradmegyei kis község zsidó templomának falai közé, antiszemita izgatástól megfertőzött agyu tettesek bombát rejtettek el, melynek döbbenése nemcsak a templom falait, hanem a jámbor zsidó lelkek hitét is szétrombolta. A jószáshelyi templom csonka falsi sötét dokumentumai annak, hogy az antiszemita izgatás tullepte az ártatlan csinytevések és a brutális, de eddig még életveszélyessé nem tájult atrocitások határát. Az egész kulturvilág elszörnyedése és megbotránkozása annakidején Orgovány és Csongrád hírhedt brigantijainak zsidóirtó munkáját és ime Romániában is eljutottunk odáig, hogy a jöleső távlatból tudomásulvett borzalom közvetlen közelünkben játszódna le, ismétlődne meg. Mindaddig, míg a romániai antiszemita mozgalmak a zsidóság közvetlen életveszélyeztetése nélkül jelentkeztek a gyakorlatban, a zsidóságnak hinnie kellett a kormány és a hatóságok jóhiszeműségében és a megnyilvánuló atrocitásokat, ugynevezett felelőtlen elemek munkájának tulajdonította. Fájdalmasan, a humanitás erejében való megrendült hittel látjuk azonban, hogy a négy éven át tartó antiszemita izgatások sötétleklü burájainak elhelyezett aknái sorra kezdenek robbani és az ország kisebbségeinek tekintélyes számát kitevő zsidó lakosság vagyoni- és életbiztonsága az évek előrehaladásával egyenes arányban válik mindinkább illuzóriássá.

Önkéntelenül felvetődik a kérdés, vajjon egy erős centrális hatalommal rendelkező kormányzat a belső és a külföldi kultúremberrel előtt igazolhatja-e továbbra is e barbár cselekedeteket azzal, hogy ezek tetteseit felelőtlen elemeknek bélyegzi meg, akikkel szemben ugyanazokat a szankciókat lehet csak alkalmazni, melyek a közönséges gonosztevőket illetik meg? Lehetséges-e vajjon kulturálisan olyan egyének felelőtlen egzisztálása, mely államot felelősségük teljes tudatában levő államférfiak kormányoznak? A felelőtlen elemek kiterjesztése nem elszigetelt jelenség, hanem mellékterméke annak a veszedelmes engedékenységnek, melyet a kormány az antiszemita izgatásokkal szemben érvényesített. Róza Sándorok és Terenták kitermelődhetnek egy teljesen konsolidált állam humuszából is, mert ezek a félvad típusok sötét atavizmusok és patalógikus adottságuk akasztófára termett gyümölcsei. Az antiszemita izgatások emlőin nevelt conditiorik típusait azonban a tiszta mentalitást megzavaró üzletpolitikusok propagandája termeli ki. Ennek a propagandának a lehetőségei abban a kormányzati tulajdonságban vannak adva, mely eleve nem ismeri el az állam polgáraival szemben az egyenlő elbánás elvét és tutni hagyja a mótely terjesztőit.

Sőt tovább megyünk és megállapítjuk azt, hogy az antiszemita merényletek tettesei tulajdonképpen csak függvényei annak a mozgalomnak, melynek koriferusai magas méltóságok árnyában húzódnak meg és kis ügynökeik révén sugározzák ki művetlen emberek közé a faji gyűlölet borzalmas energiáit. Ezekre az egyénekre kellene a kormányzatnak kiméletlen könyörtelenséggel lecsapnia, ha érvényt akarna szerezni az ország törvényeinek. Ezzel szemben azonban mit látunk? Azt látjuk, hogy az antiszemita merényletek tetteseit a hatóságok vagy örültté deklarálják, mint Talpeanu, a gyilkos csendőr esetében történt, vagy pedig humorba illő logikával kísütk, hogy például a jószáshelyi templomrobbanást maguk a zsidók követték el, minden bizonnyal istenük nagyobb dicsőségére. Egy részeges tanító tanuvallomása tehát súlyosabban esik latba a hatóságok előtt, mint egy egész nép-kisebbség remegése az életért, a holnapért, egzisztenciájáért. Ha így megy a dolog, rövidesen azt is megérjük, hogy az antiszemita gyilkosságok és merényletek elkövetői a hatóságok által gáncs és félelem nélkül lovagokká áttetnek.

Kérdezzük a kormányt, kérdezzük a hatóságokat, hogy ezekután hihet-e a zsidóság abban, hogy életbiztonsága jó kezekben van letéve és a mótely elhíntői meg fogják kapni méltó büntetésüket? Adja az ég, hogy reményünknek utolsó szálát ne keljen

feladnunk és Románia államférfiaiban legyen annyi erély, annyi szeretet saját néptükkel, annyi megértés az állam érdekeivel szemben, hogy kised politikai sakkhúzások kedvéért ne áldozzák fel ennek a nagy jövőre hivatott országnak békéjét és nyugalmat.

Weizmann beszámol a cionizmus politikai helyzetéről

A Cionista Világszervezet nagyintéző-bizottságának ülése

(London, július 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) A cionista világszervezet nagyintézőbizottsága (A. C.) július 22 én rendkívül nagyfontosságú tanácskozásra ült össze. A gyűlés tárgyat a Jewish Agency kiegészítése, illetőleg a rendkívüli világkongresszus összehívása képezte. Az összejövetelen a nagyintézőbizottság majd valamennyi tagja megjelent. Dr. Chajes bécsi főrabbi nyitotta meg az ülést és mindenekelőtt Herzl Tivadarról emlékezett meg, majd Nachum Sokolownak tolmácsolta a bizottság öszinte részvétét felesége elhunytával. A tárgysorozat első pontjánál dr. Weizmann Chajim, a világszervezet elnöke tett beható jelentést a politikai helyzetről.

Ismerteti azokat a tárgyalásokat, amelyeket az utóbbi időben az angol kormány tagjaival és több más vezető politikussal folytatott. A cionizmus helyzetét igen kedvezőnek tartja, minthogy különböző momentumok előmozdították ügyünket, így elsősorban a Palesztinában végzett munka, amely nem tévesztette el hatását az illetékes körökre. Angliában felismerték már, hogy Palesztina milyen nagy jelentőséggel bír a világbirodalom számára és talán evvel magyarázható, hogy az utóbbi időben egyre kevesebb támadás éri a kormány Palesztina-politikáját. Biztosra lehet venni, hogy a közeljövőben nem fognak politikai akadályok torayosulni munkánk elé, minthogy a kormány kitart a Balfour-deklaráció mellett, aminek a parlamentben is kifejezést adott. Természetesen nem szabad szemel hunynunk afölött, hogy a világ különböző antiszemita tényezői és irányzatai ellenséges indulattal állanak velünk szemben és annál aktívabbak lesznek, mennél nagyobbak a mi eredményeink. Egészben véve megállapíthatjuk, hogy

nagy lépéssel haladunk előre.

Dr. Weizmann ezután a pénzügyi helyzetet ismerteti. Hangsúlyozza, hogy Amerikában elegendő pénz van Palesztina felépítésére, de nehéz ezt a pénzt mozgósítani. A Keren Hajeszód nagy eredményeket ért el és mégis, Amerika zsidóságának csak tizenöt százaléka járult hozzá ehhez az eredményhez. Valószínűtlen, hogy a jelenlegi viszonyok és propaganda erők mellett lényegesen emelhető volna ez az eredmény, sokat mordok, ha évi 5 százalékkal. Ez azonban nem felel meg Palesztina növekvő szükségleteinek. Ezért

új erőforrásokat kell megnyitnunk.

Dr. Weizmann vázolja azokat a fáradozásokat, amelyeket az amerikai nemcionista zsidóság bevonása érdekében tett. Három rétegről van itt szó: először a legfelső réteg, amelyet az American Jewish Comite reprezentál, másodsorban a középosztály, amely a Friendly Societies-ben van megszervezve és harmadszor a jól szervezett zsidó munkásság. Ez az utóbbi csoport áll ma még a legtávolabb tőlünk, az első két csoport már lényegesen közeledést mutat.

A munkásság is egyre jobban közeledik hozzánk és reméljük, hogy nemsokára éppen olyan közel fognak állani hozzánk, mint a többi csoportok ma, de nekünk először az első csoporttal kellett megkezdennünk a munkát. Weizmann dr. ezután beszámolt a február 17-iki newyorki konferenciáról és azt Inwest-

ment Corporation és a Jewish Agency vezetőségeinek működéseiről. Az első vezetőség Ruppin dr. vezetésével annyira előhaladt, hogy néhány hónapon belül már Palesztinában fog dolgozni. A Jewish Agency pedig május 2-ikán tartotta meg ülését, ahol elhatározták, hogy

a Councilt százötven tagból alakítják meg és pedig felerészben cionistákból, felerészben pedig nemcionistákból.

A Council egy 18 tagból álló végrehajtó-bizottságot választ, ugyancsak az 50-50 elve szerint és ez a végrehajtó-bizottság meg fogja teremteni a maga szerveit Palesztinában. Kéri ennek a tervnek az elfogadását és rámutat azokra a lehetőségekre, amelyek a terv végrehajtása esetén megvalósulhatnak. Az utóbbi évek tapasztalatai megmutatták, hogy a cionisták a munka intenziválásával Európában is képesek sokkal többet nyújtani, mint eddig. Elértük azt a pontot, hogy egy négyszázezer fontos büdzsét hozhattunk javaslatba. A végrehajtó-bizottság semmiképpen sem fogja megengedni, hogy ezt a büdzsét pótlásokkal terheljük meg.

Nekünk azonban nem szabad félreismernünk a helyzet komolyságát. A mi jövő évi büdzsénk pontosan csak arra elegendő, hogy a jelenlegi telepeket megerősítsük. Ahhoz azonban, hogy egy nagyobb szabású bevándorlást és telepítést vigyünk keresztül, legalábbis

ennek a kétszeresére van szükségünk.

Legelsősorban a cionistáktól fogunk nagyobb áldozatkészséget követelni és csak azután fogunk a texasi vagy más zsidóktól nagyobb áldozatokat követelni.

— Én — mondotta Weizmann — a nemzeti otthonnak legalább is első körvonalaiiban való megvalósulását, már

a mi generációnkban lehetségesnek tartom.

Ennek az érdekében azonban le kell győznünk a stagnáció állapotát. Egyik határkö ezen az uton a Jewish Agency.

Weizmann végül rámutat arra, mit kell tenni a jövő évben Palesztinában, hogy valóban tovább jussunk. Uj mezőgazdasági telepeknek lehetőségét és az ipar meg az egyetem fejlődésének feltételeit kell megteremteni. Ehhez azonban szükséges a palesztinai adminisztrációs szervezetünknek a reorganizálása. Weizmann beszédét azzal a felhívással végzi, hogy a Nagyintéző Bizottság mérlegelje a helyzetet a legteljesebb komolysággal és arra az utra lépjen, amely valóban előrevizsi a cionista ügyet.

Weizmann után Sokolow szólalt fel, aki először Herzl emlékének adózott, majd a cionista mozgalom politikai helyzetét ismertette. Sokolow beszéde után megkezdődött az általános vita. A vita során elsőnek dr. Hantke, utána Jean Fischer szólalt fel, mire az ülést elnapolták.

Az orosz-magyar kereskedelmi szerződés előkészítő ülése. Budapestről jelentik: A napokban fogja tartani Grätz Gusztáv elnökletével a magyar-orosz kereskedelmi társaság előkészítő ülését, melyen a magyar-orosz kereskedelmi szerződés lehetőségeit fogják tárgyalni.

Marosvásárhely zsidói között

Mire nem szabad adakozni? Zsidó ifjak konferenciája. Harc a Chevra Kadisa körül

I.

(Targul-Mures Marosvásárhely, július 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) A vonaton sem beszélnek másról, mint a Lömaan Akkó-akcióról. Tervek és ellentervek, hogyan lehetne a házhely mellé olcsó hitelt is szerezni és módot adni a zsidó középpolgárnak, aki nem tud előteremteni ezer-ezerötszáz font sterlinget, még ha utolsó vánkösát is pénzzé teszi, hogy az egyszerűbb polgár mint tudna a megvásárlandó lakóházhoz egzisztenciát is átplántálni a Szentföldre.

Vagy más témák vetődnek föl, de mindig csak Palesztinával kapcsolatosak. Jóizü dolgot mesélt Friedmann Sándor kereskedő.

Négy esztendővel ezelőtt történt, hogy a marosvásárhelyi ortodoxok templomában a Tóra elé hívnak és amikor a „bal kora“ áldóimát mond és hozzáhajol, mondanám meg milyen célra mennyt akarok adakozni, ezt sugom:

— Ötszáz koronát a Keren Kajemetnek.

A kántor meghökken. Pár pillanatnyi kínos csönd. A gondnok is odahajol, neki is megmondom, hogy a palesztinai Nemzeti Alap javára akarok adakozni.

— Bocsásson meg, azt a magam felelősségére nem merem elfogadni.

— Akkor tessék megkérdezni a főrabbi urat.

A „gabbe“ lemegy és a hívek feszült várakozása közben megkérdezi, lehet-e adakozni a Nemzeti Alapnak. Rövid, halk tanácskozás után visszajön.

— Nem lehet.

— Kérdezze meg még egyszer és magyarázza meg a fűtiszteleendő urnak, hogy ezen a pénzen zsidó nincstelének földet vásárolnak odakünn.

Lemegy, visszajön.

— Nem lehet.

— Akkor szíveskedjen megkérdezni, vajjon lehet-e, ha a helyi jesiva javára ugyanannyit ajándékozunk.

Ujból tagadó válasz jött.

— No akkor nem adományozok semmiféle célra.

Azóta elkerültem szűkebb pátriából. Nem tudom, változtak-e ebben a tekintetben a viszonyok. De még inkább szeretném tudni, hogy mi történt Ungarisch Brodban, ahol mi, erdélyi zsidó tiuk voltunk az első cionisták. Itt a jesiván egy

kaukázusi zsidó tudós adta elő a héber nyelvet, bizonyos Melamedov nevű, aki maga is jó cionista volt.

Egy chanukai ünnepeken valamelyik kisebb egyetemi templomban, gyertyagyújtás előtt héber beszédet tartott, amely hangban és tartalmában egészen a Herzl-féle eszmékre támaszkodott. Egyes helyeken önkéntelenül is helyeslésbe törtünk ki és hadad kiáltásokkal honoráltuk a nekünk tetsző szónok részeket. Jellemző az ottani zsidókra, hogy a szónoklat végén a templom gondnoka heves gesztusok kíséretében tiltakozott a „magyar tetszésnyilvánítások“ ellen. Dr. Jung főrabbi, a jesiva vezetője még ugyanazon este tudomást szerzett a dologról és az egész jesivát — lehetünk körülbelül tizen-nyolcan — maga elé citálta. Olyan szavakban és olyan hangon vont bennünket felelősségre, hogy mindnyájan elhatároztuk a sztrájkot. Másnap nem mentünk az előadásokra és hosszas tárgyalások után simult el a dolog úgy, hogy tíz fiatalember a tizen-nyolc közül otthagya a jesivát, amely akkoriban rendszeres és alapos diszciplinájáról volt híres.

Hogy mi történt Ungarisch Brodban, arról közvetlen tudomást nem lehet szerezni, de hogy Marosvásárhelyt mint állanak az ügyek, arról nemsokára meggyőződhettem.

*

A kulturpalotáról gyémántosan verődött vissza a déli nap. A tarka cserepekről, a palota zöld domborműveiről, a csodálatos toronyról régi székely mesék népies pompája csillogott. Kőből való alkotás csodája a két palota, két szegélyű kiszögélésével, velencei apró balkonjaival, stilizált tulipánjaival. Kis parkok, mindenfelé, takaros házak, széles, világos, térszerű utak szegélyén. Elegáns kávéházak virágba borított terraszai. Virág, virág mindenfelé, üdítő szép város ez, ahová most huszonnyolc erdélyi városból jöttek a zsidó ifjusági egyesületek delegátusai tanácskozni.

Mindjárt meg kell állapítani, hogy kevés olyan nívós, belső tartalomra elmélyült és fegyvelemben szilárd tanácskozást láttunk az utóbbi évek zsidó mozgalmában, mint ezt. Aki felszólt, annak a szavai mögött ott élt a felelősség mély átérzése. Olyan komolyságot lehetett tapasztalni ott, amit éltebb embereknél is csak ritkán és ki lehetett érezni a referátumokból és beszédekéből a jövőért

való aggodást, de egyben a zsidó értelmiség bizakodását is ha munkával és tanulással vértetik föl magukat a küzdelmesnek ígérkező jövőre.

Kora délutántól a sötétség beálltaig szakadatlanul folytak a megbeszélések és ezek során nem hangzott el egyetlen olyan felszólalás sem, amely át nem lett volna szaturálva a zsidó megértés és jószág, de egyben a zsidó akarat szellemétől. Tanulni, haladni, a zsidó népi gondolatot kiépíteni; tradíciókat új tartalommal megtölteni. Ez volt tenorja és színe az ifjuság megbeszélésének, amit a status quo hitközség iskolaépületében tartottak meg.

Éjfélt utáni tartó kedélyes összejövetel zárta le az ifjuság konferenciáját. Ide eljött a marosvásárhelyi zsidóság színe-java is. A kedély melegét árasztotta itt az ifjuság, fiataloság lopva azokba is, akik életpályájukon már maguk mögött hagyták a drága éveket.

Marosvásárhelyt az ortodox testvéreknél bizony négy esztendő óta nem állott be lényeges változás a dolgok rendjében. Ezt megtudtam elnöküktől, Mandel Mór urtól, aki szíves előzékenységgel mondotta:

— Számtalanszor kifejeztük abbéli véleményünket, hogy nem avatkozunk bele senkinek a politikai meggyőződésébe, de a hitközségi életből távol tartunk minden politikai vonatkozást. Ezért ma sem engedjük meg, hogy templomunkban cionista célokra adakozzanak. Viszont a másik irányt sem engedjük szóhoz a templomban. Van rá példa. A múltban bejelentette magát az Aguda egyik exponense, Pappenheim Kálmán és engedélyt kért, hogy propaganda-beszédet tarthasson. Mi ezt kerek visszautasítottuk éppen azért, mert elvi álláspontunkat ezzel a politikai iránnyal szemben is érvényesíteni akartuk, amely egyébként közel áll hitéleti berendezkedésünkhöz. Ebből látszik, hogy *támadni sem engedjük a cionistákat*.

Hallottam, hogy a hitközség két évvel ezelőtt önálló chevra kadisát létesített. Vajjon miért lett közszükséglet éppen most, hogy a hatvan-hetven éves közös sirkert körül kimélyítik a zsidóság közötti ellentéteket? Amennyire módomban volt meglátni itt a zsidóságot, az a hitem, hogy inkább közszükséglet a régi ellentétek elsimitása.

Az elnök erre kijelentette, hogy a kérdés inkább valláselvi természetű és ezeket jobb lenne megbeszélni az ortodox főrabbiával. Egyébként is kitűnő ember, érdemes vele az ügyekről beszélgetni.

Közzel esztendővel ezelőtt könyvekkel tele dolgozószobában ültem szemben Szófer főrabbiával. (sz. i.)

Az első sír

Történet az új Palesztinából

Ira S. Zemach

Éjfélt után lecsendesedett és mi megkönnyebbülten lélegzettünk fel. A remény szikrája újra fellobbant szíveinkben. Egy pillanatra sem vettük le tekintetünket Szulamit arcáról, aki tágraült szemekkel fektűt és olyan lelki nyugalommal nézett maga körül, mintha egy ragyogással és boldogsággal teljes országról álmodott volna.

Abban a pillanatban elragadó, csodálatos, imádóan szép volt. Tekintetében földöntúli, mennyei nyugalom, amiből foghatót a valóság nem tud felmutatni. És mi nem tudtunk e látvánnyal betelni, nem tudtuk e természetfölötti szépséget eléggé csodálni. Különösen Amram remegett egész testében az örömtől, a kicsirázó reménytől. Köröskörül néma csend honolt, mindenikünk hallhatta saját szíve dobogását.

Körülbelül félórát fektűt mozdulatlanul, álomba merülve. Hirtelen felébredt, összerázkódott, mintegy láthatatlan erővel hajta, kitérta karjait, kinyújtotta a nyakát, fadetlen melle összerándult, kezeivel és lábával hadonászott maga körül. Végül kimerülten roskadt le, kinyújtózkodott egész testhosszában ferdén a fekhelyén, halkán, szaggatottan egy fájdalmas hangot hallatott és — elnémult.

Senkisé nem tudta biztosan, mi történt. Ugy tűnt fel előttünk, mint egy gonosz álom, mint egy rémületes éjjeli vízió. Szulamit arca nyugodt maradt és a boldogság gyönyöre sugárzott róla. Csak szeméi voltak lezárva a hosszú szempillák alatt. És mégis... mégis úgy rémlett, mintha valami sokatlanul lesújtó, valami rémületes játszódott volna le előttünk. Tompa szorongás markolta meg görcsösen szívünket, hideg fatott végig rajtuk és fogaink hangosan verődtek össze.

Mellője lépett egyik társunk, kezébe vette az övét és megtapintotta pulzusát. Megszűnt már verni, bár a teste még meleg volt. Rémülten lépett vissza és elengedte a kezét. Ernyedten, megbénítottan hullott le a könnyű takaróra.

Amint Amram ezt észrevette, felszökött, hevesen félrelépett bennünket, kirohant, két lovat hozott ki az istállóból, magához vette fegyverét és belevágtatott nyilsebesen a sötét éjszakába.

Megkövülten állottunk körül, szívünkben égő fájdalmat éreztünk, mintha vadállat marta volna belé éles fogait. Nevén szólítottuk, kiáltottuk, elkényszeredtünk lármát csaptunk — nem hallott meg minket és nem válaszolt. Végül elkezdtük rázni, eleinte egész óvatosan, lassan, aztán erősebben, erősebben — semmi életjelt nem vettünk észre rajta. És míg érintés közben mind jobban hült ki a teste, azalatt sötét foltok jelentek meg a nyakán. Két és félóra múlva megérkezett Amram az orvossal, két izzadágtól csurogva vizes, habzó száju lovon. Az orvos belépett, egy ideig az arcába nézett, megtapintotta pulzusát, megvizsgálta a szívét és végül rámutatott kezével a nyakán lévő két foltokra, néhány érthetetlen szót mormolt egy előttünk ismeretlen nyelven és aztán sajnálkozva fordult felénk:

— Fájdalom, későn jöttem.

Kis idő múlva felytatta:

— És hol akarjátok örök nyugalomra helyezni?

Amram sietett a válasszal:

— Itt.

— Küldjek talán embereket az én községemből?

Amram válaszolt ismét:

— Nem szükséges. Mi mindenről magunk gondoskodunk.

Az orvos esodálkozva rázta a fejét, de egy szót sem szólt. És egy idő múlva, amikor keleten a nap a mennyboltozat peremét bevérsítette, elbucszott és elment.

Az első napsugarak behatoltak a széles ablakon. A most lebecsült függöny mögött aludta Szulamit az utolsó, örökkévalóságig tartó álmát. Mit lehetett itt tenni? Tudtuk, hogy most már csak panaszkodhatunk és jajveszkelhetünk, hogy nem maradt más hátra, mint a mellünket fojtogató sikoltásban és ordításban törni ki, semmi más, mint hogy tehetetlen dühünkben széttejjük ruháinkat és mindent összezuunk és megemmisünk — de bennünk és körülöttünk minden meg volt dermedve; kezünk mintha megbémultak volna, ernyedten, hanyagul csüngtek le, meliünk jéghideg volt, szemünk ki voltak égve, a gyász ólomnehezen sulyosodott homlokunkra és egyetlen gondolatot nem hagyott feltámadni. És a szívünk fájt, fájt...

Két órát álltunk így, összegörnyedten egy-egy sarokban. A délutáni órákban az állatok nyugtalanodni keztek, hangosan bögtek élelemért, de senkisé nem törődött velük. Ugy maradtunk hosszú ideig, merev tekintetűnk a függönyre tapadt, esdően, remélve, néha közönyösen bámulva a sárga virágokat, melyek a függöny hosszában rajzolódtak végig.

Hirtelen felállott Amram és remegő hangon mondta:

— Ki akar közületek a dombhoz kísérni? A többiek azalatt rendet csinálhatnak itt.

Én és két társam Amramhoz léptünk, kimentünk az ásókért és elindultunk együtt a dombhoz. A kis domb közvetlenül a Jordán mellett fektűt és a rajta tekerődő inák messzire beborították a folyót, úgy látszott, mintha benne uszkáltak volna. A lábánál csobogott a Jordán, hozzásimult szerelmesen, furdette kristálytisza hullámaival, mindenütt csillogó vízőseppet hagyva hátra, amelyek az áteső napfénytől ragyogó szinompában tündököltek és egész éven át öröközölddé termékenyítették meg földjét. És ideintetett igézetes, büszke diszben a Kinereth...

(Folyt. köv.)

Valaki

Sokan ment most tüzebbert nyosabb volt a

Keresztül m kéken és zölden Lent az állomán a hazafelé inda tunk a vagon e senberger arcát. dalkozó svájunk pült messze, hegyeken, völgy rael felé...

Mindgyikü egyikünk lelke szült, hogy e a száműzetés negyedik eserk

Beszéltünk ról és a földrő ján újra vetne históriáról, em melyet a legna a Rossz sors csegett a vág vágyakozás a elbucszott a ő is, a fiuk i csuktak egymá csak pár jóba bergerral.

Gyereksége hogy okvetlen nem fog irni. legőzelebb, u fényképét nek

Azután új futó vonatok zakasolása hal

A Roseber A bucsuzó

tott, átölelt n nüket. Csókj áttűzestette e magnézium-m

Salom test dult a vonat És ez volt m kad közülin zánk volt nőv

akinek indiai derekát, meg láthatatlan os

Mocant a Rohant, repü

Messzi a l nyári éjszaká

Rosenberg Mi ott áll lok, öten.

A testein lagos júliusi tett aranypor

Azután h gyá zmenet e ben szavak z

melldiát és sikoltott...

Zsák

HAVAS DE TIMISOARA

198

a legu

té

Ka

Arambiány esetén az Astra bezinmotorral zavartalanul tarthat üzemet

Valaki hazament újra...

Sokan mentek, kimentem én is. Az égen most tüzebben ragyogtak a csillagok és aranyosabb volt a holdsugár.

Keresztül mentünk a sínpárok, vörösen, kéken és zölden világító váltólámpások között. Lent az állomás végén állott a Rosenbergnek, a hazafelé induló sómérnek kocsija. Megállottunk a vagon előtt és szótlanul néztük a Rosenberger arcát. Azután lassan megeredt csodálkozó srájkou a szó és ment, sietett röplött messze, messze határok, sorompók, hegyeken, völgyeken, tengeren át, Erec Jiszrael felé...

Mind egyikünk mondott most valamit. Mind egyikünk lelke szavakat, szép röpke szavakat szült, hogy elvigye őket utra valóul, emlékül a száműzetés földjéről Rosenberger testvér a negyedik eserkészcsapat parancsnoka.

Beszéltünk a haifai partokról, a Lybanonról és a földről, melynek kétezer éves parlagján újra vetnek és újra aratnak. Azután a zsidó történelemről, erről a csodás drámakolosszusról, melyet a legnagyobb művész, legnagyobb költő a Rossz sors alkotott. Minden szavunkból ki-csengett a vágy, a sajtó, fájó, kétezeresztendő végakasztó a rög felé. Rosenberger testvér elbusuzott a csapatától. „Hasegach”-ban állott ő is, a fiúk is és hangtalanul, szótlanul busuztak egymástól. A sómérek hazamentek csak pár jóbarát, mi maradtunk ott Rosenbergerrel.

Gyerekségeket mondottunk. Azt, hogy irjon, hogy okvetlen irjon, mert megharagszunk, ha nem fog irni. Azt, hogy ha netalán megnősül legközelebb, úgy küldje el a felesége és a maga fényképét nekünk.

Azután újra csend lett. Csak az állomásra futó vonatok robajló, majd elhaló, monoton zakasolása hallatszott.

A Rosenberger vonata indulását jelezték most. A busuzó sómér hezzánk lépett, keztenyújtott, átölelt mindnyájunkat és megcsókolt bennünket. Csókja az arcunkon égett, a testünkön átütöztette ereinket, vérünket és mint lobogó magnézium-mázlya égett a szívünk közepén.

Salom testvér! Salom testvérek! Megmozdult a vonat, a hosszú, fekete, néma kocsisor. És ez volt minden. Ugy éreztük, hogy kiszakad közülünk valaki, egy darab test, aki hozzánk volt növe, aki szívünkhöz volt láncolva, akinek indái keresztül-kasul fonták a testünk derekát, megkoszorúzták a homlokunkat egy láthatatlan csodakoszorúval...

Moccant a föld. Az ősök földje moccant. Rohant, repül felénk a földnek illata.

Messzi a kerekék zakatoló robaja énekel a nyári éjszakában.

Rosenberger elment.

Mi ott álltunk a perronon, barátok, fiatalok, öten.

A testeinkből felszökken a vágy, fel a csillogos júliusi égig és a holdsugár sápadtan hirtelt aranyport reánk, akik ott álltunk öten.

Azután hallgatagon, lassan, mint csonka gyá zmenet elindultunk a város felé. Szívünkben szavak zenéje muzsikált, egy bánatos gettómelódiát és előttünk a Rossz sors sakáli hangja sikoltott...

Zsák Zsinag Kötel

NAVAS DEZSÓ TIMISOARA

1980 LEH

a legújabb tavaszi férfilitény

Katz és Mendel

cégnél Cluj, Fótér 10.

A jószáshelyi zsidó tragédia

Dinamittal felrobbantották Gurahonc és Jószáshely zsidó templomát. Hogyan vezeték a vizsgálatot a merénylet ügyében. A Zsidó Nemzeti Szövetség pártatlan vizsgálóbiztost követel

(Jószáshely, július 28. Az Uj Kelet kiküldött munkatársától) Szombaton este szörnyű hirt hozott a táviró. Arad megyéből jött a hír és a kétesztendő antiszemita mozgalom büneinek legsötétebbikét hozta: emberi érzéseikből kivetkőzött gonosztevők felrobbantották a jószáshelyi zsidó templomot és csak az isteni gondviselés csodája, hogy a község apraja-véne nem esett áldozatul az ördögi tervnek és nem pusztult el két falu zsidó lakosságának minden férfitsgja.

A pusztulás helyén

A távirat vétele után az Uj Kelet munkatársa azonnal a helyszínre utazott. Vasárnap délbe érkezünk a faluba és egyenesen templomba siettünk, amelynek belső rendezéséből kékövön nem maradt. Az áron hakódes, a frigidáda apró darabokra robbant széjjel, a padokat csak faszilánkok és forgácsok jelzik. Semmi nem maradt épen, csak a falóra cifrelattítja, amelynek két mutatója a robbanás pillanatában megállott és ma is mutatja a halálos időt: 11 óra 8 perccel. A község apraja-véne ott ül a csupasz padon, Tisebőávt tartanak és felkötött férfiak úgy zokognak a porrávált áron hakódes tövében, ahogy férfi embert még senkisé látott sirni.

Ahogy a község vénei beszélni kezdenek, a borzalmas merénylet konturjai irtoztatóan bontakoznak ki.

Hónapok óta — mesélik a kiállott borzalmaktól zokogva — vannak már nálunk kanapós kereszties mozgalmak. Ennek a mozgalomnak Gurahonc és Jószáshely majd minden román intellektuelle tagja. Állandóan uszítják ellenünk a parasztokat, de eddig csak fenyegettek bennünket, sohasem tettek ellenünk semmit. Van a községben néhány román diák, azok a fősztíói az ellenünk irányuló gyűlöletnek.

Zsoltárok zengése közben készítették elő a halált

A két faluban csupa szegény zsidó lakik, 40—50 család, aki a légynek sem vét. Egy éve annak, hogy Pollacsek Miksa fakereskedőnek és a két falu zsidó lakosságának áldozatkészége felépítette ezt a templomot. Olyan szép volt a templom, hogy nagyobb városokban sem akadt párja — mondják — és megint kicsuklik belőlük a sirás és jajveszékelnék a romok között.

Pénteken este a hitközség negyven férfitagja hangos énekszóval köszöntötte a szombatot, amikor gyilkos kezek anélkül, hogy tudtunk volna róla, a halált készítették elő mindnyájunknak. Kívül a fal tövében, a mizrach-ülések mellett öt lyukat furtak, hogy dinamittal robbantsanak fel mindnyájunkat.

„Núti mi történt?”

Ugy látszik ez a munkájuk nem sikerült és eredményesebb utat választottak, de mi ezt csak szombat reggel tudtuk meg, amikor már elpusztult a templomuk. Semmiről sem tudtunk és az ima végén nyugodtan mentünk haza. Tizenegy óra után, amikor már mindeaki aludt a faluban, egyszerre egy hatalmas robbanás zaja keltette fel álmából Schwartz rabbit, akinek a lakása a templom udvarán van. A rabbi kirohant az utcára, az uttest tulsó végén egy tüzrakás mellett kuporodva talált rá az éjjeli őrrre, ahire rákiáltott:

— Núti mi történt?
— Semmi uрам — felelt az éjjeli őr — valaki lőtt.

A rabbi figyelt egy darabig, azután, hogy semmi neszt sem hallott, megnyugodva ment a szobába lefeküdni.

A robbanás zajára a pályaudvaron szolgálatot teljesítő éjjeli őr futva igyekezett a templom felé, ő is találkozott a másikkal éjjeli őrrrel, aki már akkor fogva fogva kuporgott a tüzrakás mellett, de neki már tudott felvilágosítást adni:

— Felrobbant a zsidók temploma, — világosította fel a társát — aki ennek hallatára azonnal visszaroht a pályaudvarra s a hivatalnokokkal együtt tért vissza. A hivatalnokok felköltötték a

papot, vele együtt bementek a templomba, ahol akkor már csak az óra cifrelattja volt egy darabban.

Áruló lábnyomok

Reggelre az egész falu zsidósága tudott mindent. A csendörök a lábnyomok alapján ráismeretek arra a parasztra, aki közvetlen tettese volt a merényletnek. A parasztot nem találták otthon, keresésére indultak és a harmadik faluból hozták haza összekötözve. Péntek délután eső esett a faluban és a lyukak furásakor lehullott mézspor nem volt nedves, onnan tudták a csendörök, hogy este kezdtek hezzá a munkához, éppen akkor, mikor a zsidók imádkoztak a templomban.

Amikor a tettesek látták, hogy így nem boldogulnak, más uthoz folyamodtak. Kívül az áron hakódes fölött egy szellőztető lyuk volt a falon, onnan kivették a csövet és a helyére ekrazitot helyeztek. Csak hogy a munkával már későn készültek el, amikor a zsidók már hazatértek a templomból. Két gyujtózsinórjuk volt a merénylőknek, egy rövidebbet arra az esetre szánták, ha még a templomozás vége előtt elkészülnek a munkájukkal. A hosszabbikat arra szánták, ha később készülnek és ha azt gyujtották volna meg, akkor a szombat reggeli imádkozás közben robbant volna fel. Csendálatos véletlen folytán elcserélték a két zsinórt, a rövidebbiket gyujtották meg, a hosszabbikat ott találták meg a csendörök szombat reggel a földön.

Megindul a vizsgálat

A községi hatóságok jelentésére szombaton délelőtt a borosjenői főszolgabíró, egy csendőrszázados és egy járásörmester azonnal a faluba érkeztek, hogy a vizsgálatot bevezessék. Később Aradról automobilon megérkezett Nicolescu aradi főügyész is, aki azonban csak egy félóraig maradt a faluban, azután visszautazott. Így a vizsgálat, vagy amint később ki fog derülni, az ő jelenléte nélkül folyt le. A főszolgabíró legelőszörban a község-házára hívatta Schwartz főrabbit.

— Van itt maguknál antiszemita mozgalom? — kérdezte a főszolgabíró.

— Miért kérdi tőlem, — felelte a rabbi — hiszen ön tudja a legjobban, hogy van.

— Ki itt a vezére a mozgalomnak? — hangzott az újabb kérdés.

— Ön azt is jobban tudja nálam főszolgabíró ur — és azt is tudja éppen úgy, ahogy én tudom, hogy ki volt a tettes, csak én nem mondhatom meg, mert mindnyájunk élete veszélyben forog.

A rabbi kihallgatása után a főszolgabíró hazautazott és rábizta a vizsgálat vezetését a csendőrkapitányra, aki igen egyszerű forma között vezette le a vizsgálatot. Legelső dolga volt, hogy a csendörök által letartóztatott gyanúsítottat szabadon bocsátotta. Helyette, hogy valaki mégis legyen fogóságban, elővezette a guravoi bánya robbantómesterét, Bogdán Károlyt, akinek semmi része sem volt a merényletben. Később őt is szabadonbocsátották.

Hogyan folynak a kihallgatások

A kapitány különben sem sok gondot fordított a hivatalos formákra. Vizsgálóbírói eszkét csupa privátemberek, közöttük a tettesek és felbujtók ültek körül, akik durva és faragatlan élceket faragtak. Amikor egy-egy zsidó tanakihallgatásra jelentkezett, előbb gunyosan összeröhögtek, azután hangos megjegyzéseket tettek:

— No ez is jön tanuskodni ellenünk, na zsidó, mit tudsz?

A kapitánynak egy szava sem volt ezekre a megjegyzésekre. Sőt ellenkezőleg. Jelentkezett egy tanu, aki előadta, hogy péntek délután két fiatalembert látott ólalkodni a templom körül, akiket személyesen ismer. A két fiatalembert szembesítették a tanuval:

— Ezek voltak? — kérdezte a kapitány.
— Ezek — felelte a tanu.
— Nézze meg jobban őket, ezek voltak?
— Ezek voltak — felelte még egyszer határozottan a tanu.

A kapitány azután még egy fél óráig vallatta a tanút, hogy tényleg ezek voltak-e. A fél óra végén a tanu kijelentette, hogy nem ezek voltak.

Bált rendez a község

Ilyen körülmények között érthető, hogy a gurahonci és a jószáshelyi zsidók között óriási pánik

zemet

és rémület uralkodik. A vizsgálatot vezető hatóságok szerepe rendkívül homályos. Szombaton délután bált rendeztek a román lakosok. A község rabbija kérte a hatóságokat, tiltsák el a bált, nehogy kilengések történhessenek. A hatóságok ennek ellenére megadták az engedélyt a bálra. A szomszéd Zimbro község tanítója részegen rándult le Gurahonora, ott rögtönzött népgyűlést rendezett és a következő épületes beszédet tartotta:

— A zsidók maguk robbantották fel a templomot, kellene nekik új templom és ami pénzünkön és a mi vérünkön akarják felépíteni.

Az egyik zsidó, aki hallotta a beszédet, a bírót szaladt, aki jött is rögtön és amikor összehalmozott a tanítóval — barátságosan rázogatta meg a kezét.

Pártatlan vizsgálóbiztosi!

Az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség teljes egészében magáévá tette a szorult helyzetben lévő és mindenki önkényének kiszolgáltatott jószáhegyi zsidók ügyét, akik nagyon is jól tudják az összes tettesek és a felbujtók neveit, de a vizsgálat jelenlegi vezetőjének a fent ismertetett okok miatt nem árulhatták el. Eppen ezért a Zs. N. Sz. kolozsvári központja táviratban fordult a belügyminiszterhez, nyíltan feltárta a helyzetet és kérte a belügyminisztert, haladéktalanul küldjön ki egy magasrangú állami tisztviselőt a vizsgálat levezetésére. **Pártatlan vizsgálóbiztosság kiküldése esetén a hatóságok három órán belül meg tudhatják az összes tettesek és a felbujtók neveit és a merénylet legapróbb részleteit is. Mi a magunk részéről a leghatározottabban követeljük ennek a vizsgálóbiztóságnak a kiküldetéséért tekintettel arra, hogy a felháborító merénylet hadizónában történt, az összes bűnösöknek a hadbírószág elé való állítását.**

Angol politikusok propaganda-beszéde a reklám mellett

A hirdetési ügynökök dicsérete

(London, július 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) A wembleyi világiállítás hatalmas tanácstermében, a „Konferencia hall“-ban röviddel ez előtt fölötté érdekes kongresszust tartottak szokatlan érdeklődés mellett. Ez ez érdeklődés nemcsak annak a körülménynek tudható be, hogy a kongresszust magas protektora, az angol trónörökös nyitotta meg, hanem főleg annak, hogy a konferencián a közgazdasági élet egyik legjelentősebb kérdése került szónyegre, a reklám. A modern Nyugat, mely már évtizedekkel ezelőtt felismerte a reklám óriási fontosságát és agitációs, propaganda erejét, most a világhírű wembleyi kiállításon valóságos hálaáldozatot mutatott be a Reklám oltárán. A wembleyi kiállításon ugyanis a legkitünőbb angol államférfiak, politikusok tartottak reklámbeszédet a reklámról. A reklámról és történetesen az újságreklámról elhangzott beszédek itt ismertetjük:

Lord Burnham többek között a következő bevezetőt mondotta: „Ami a régi időkben a „legjobb ember“ volt, az ma a mi szemünkben a hirdetési ügynök. A hirdetési ügynök az az ember, akinek a működése emeli a produktót, bővíti a piacot és az olcsó bevásárlást elősegíti. Ha a földről eltűnének a hirdetési ügynökök, az emberek rögtön éreznek, hogy szegényebbek, sokkal szegényebbek lettek...”

Lord Burnham után Nagybritannia volt miniszterelnöke, Baldwin emelkedett szólásra.

— Én — mondotta Baldwin — a legeslegalsóbb ponton kezdtem meg pályafutásomat és bátran állíthatom, hogy csak olyan emberek értek el hasonló karriert, mint az enyém, akik az újságok hangos szócsövén keresztül hirdették eszméiket, gondolataikat a világnak és a sajtón át beszélgettek a tömeggel. Az újsághirdetés ma már a világkereskedelem lelke, annyira, hogy például azokban az országokban, ahol az újsághirdetés nem játszik szerepet, ott nincsen élő kereskedelem sem. Az ilyen ország kereskedői nem szolgálnak rá arra, hogy kereskedőknek neveztesse nek. Az ilyen ország kereskedőtársadalmát halott és az ország közgazdasági élete mezdulatlan, dermedt testhez hasonlítható.

Azután Sir Hingham beszélt: „Súlyos tévedés azt hinni, hogy az újságok hirdetéseit más hirdetési fajta valaha is kiszoríthatja. A mozilepedő (mely sokak szerint alkalmasabb hirdetéseknek) sem pótolhatja az újságot egy szerűen azért, mert a hírlap ma már szerves összefüggésben van a kultúremberrel. Elkíséri mindenüvé. Vele van a robogó expresszen, a hajón és a lakása puha foteljein, szóval része lett a kultúrembernek és összenőtt vele.

Az utolsó „reklámfelhasználó“ Lord Lloyd

Greame volt: „Csak az elmaradott, kulturálatlan országokban hiheti a gyáros vagy a kereskedő, hogy az újsághirdetés csak oly esetekben hasznos és helyénvaló, ha az illető eladó talán horribilis árakat akar elérni. Ez a felfogás rendkívül szűk látókörű és téves. Szerintem minden kereskedőnek kötelességszerű ér-

Koncentrációs kormány alakult Szerbiában

Öt demokrata, négy klerikális és három bosnyák mohamedán a szerb kormányban. Davidovics az új miniszterelnök

(Belgrád, július 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) A király ma az ellenzék vezérével, Davidovicsot koncentrációs kormány alakításával bízta meg. Davidovics vállalta a megbízatást és az ellenzéki pártok sorából a demokratáknak őt, a szlovén klerikálisoknak négy, a bosnyák mohamedánoknak három tárcát biztosított. A kormányban helyet foglal egy radikális disszidens is.

A kormánylistát Davidovics ma nyújtotta be a királynak, aki azt jóváhagyta és a kinevezési okiratokat aláírta. A lista így hangzik:

A nagykarolyi gyilkosság epilógusa

Egy szemtanu levele az Uj Kelethez

(Cluj-Kolozsvár, július 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) Erdélyi zsidó körökben óriási elkeseredést és felháborodást váltott ki a nagykarolyi gyilkosság, amelynek szerencsétlen és ártatlan áldozata, Schön Bernát talmudista, hat apró gyermeket hagyott árván és kenyér nélkül. Különösen nagy az elkeseredés a nagykarolyi és szatmárvidéki zsidók között, akik közül sokan szemtanúi voltak a borzalmas gyilkosságnak és azt megelőzően annak a durva viselkedésnek, amelyet az elvetemült csendőr tanúsított. Az általános felháborodás annál érthetőbb, mert a vizsgálat eddig még nem helyezte a kellő és minden szépítgetés nélküli megvilágításba az esetet és egyre jobban hajlik arra, hogy az ügyet egyszerű „uti konfliktussá“ egyszerűsítsék.

A vérlázító eset szemtanuitól szinte napról napra a levelek garmadája kapja az Uj Kelet, amelyek könnyetfakasztó keserűséggel mesélik el az „utikonfliktus“ valódi történetét. Az egyik ilyen levelet, amely a legjobban világít rá a gyilkosság indítókára és a nagy igyekezettel megindult eltussolási munkára, itt adjuk:

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Előttöm fekszik az Uj Kelet mai száma, amelynek vezetőikre a valóságnak megfelelően, helyesen és találon magyarázza meg az itt történt borzalmas gyilkosságnak az egyedüli okát, hogy szegény Schön Bernát csak azért esett áldozatul az elvetemült csendőr féktelen dühének — mert zsidó volt és ez a gyilkosság természetes következménye annak a féktelen gyűlölségre uszító Cuza-féle agitációnak, amely már évek óta folyik „felelőtlenül“ és megtorlatlanul.

Ezeket a megállapításokat a kétségbevonhatatlan tények és a szemtanúk állításai egyformán megerősítik. Többen hallották, amikor a vadállati csendőr már Nagykaroly előtt azzal dicekedett a kalauznak, hogy még ma zsidó vért fog inni. Az is bebizonyosodott, hogy szóváltás egyáltalán nem történt a gyilkos és áldozata között, de nem is történhetett, mert a csendőr reggeli és csak románul ért, Schön Bernát pedig nem tud románul. Különben is Schön Bernát annyira visszavonult életű volt, hogy soha még egy gyermeket sem szülített meg.

Minden szemtanu egybehangzóan vallja, hogy a gyilkosság egy pillanat műve volt és ami or a katona látta, hogy Schön Bernát kisléykájával egyedül maradt, „f...jidanule“ átkozódással nekirontott és kétszer belédöfte a s uronyát.

Az, hogy ez a vérlázító gatszett világos nappal, több száz ember közvetlen közelében megtörténhetett, eléggé bizonyítja siralmas állapotunkat, mennyire szabad prédájává lettünk az antiszemita uszításoktól megvadult gonosztevőknek, akik fényes nappal az emberek százainak jelenlétében gyilkolják le testvéreinket. Ehhez nem kell kommentár.

Fel akarom azonban hívni az Uj Kelet figyelmét a gyilkosságot követő egy jelenetre, amely elkeseredésünket és felháborodásunkat még tetézte.

deke, hogy az újságokban hirdessen, mert a hirdetés a gőz, mely a kereskedelmi élet lokomotívját hajtja.

Ime ilyen és ehhez hasonló beszédek hangzottak el az újságreklámról és fontosságáról a wembleyi világiállításon, melynek még most is csodájára járnak a bámuló embertömegek.

Miniszterelnök: Davidovics (demokrata). Helyettes miniszterelnök: Korosec (klerikális). Kultuszminiszter: Spaho (klerikális). Külügyminiszter: Marinkovics (demokrata). Belügy: Petrovics (radikális disszidens). Kereskedelmi miniszter: Sunankovics (demokrata). Igazságügy: Halil bej (boszniai mohamedán). Szociálpolitika: Bahme (boszniai mohamedán). Forgalmügy: Susnik (szlovén klerikális). Agrárreform: Vestyenyek (szlovén klerikális). Mezőgazdaság: Ulovics (szlovén klerikális). Postaügy: Markovics (demokrata). Hadügy: Medzics.

Alexandrescu prefekturái hivatalnok, amikor a gyilkosság után hallotta a kétségbeesett utasok borzalmas jajveszékését, odament az egyik zsidó csoporthoz és így rivalt rájuk:

— Mit agítálotok, mit jajveszékeltok, csak egy zsidóval lett kevesebb, ez pedig nem nagy baj.

Még csak azt akarom megírni, hogy a temetés méltó volt a nagy szomorú gyászhoz. A zsidó ezrei, Szatmár, Halmi, Érmihályfalva és Nagyvárad zsidósága kiérték a mártírhaltalt halt Schön Bernátot utolsó útjára. Kint a temetőben Brach Saul nagykarolyi rabbi egy óras szivbemarkoló beszédében esetelte a gyász óriási jelentőségét. Szem nem maradt szárazon, hangosan zokogott az egész gyászkiárást. Az érmihályfalvai, nemegeyi rabbi és a helybeli alrabbik a halott nagy talmudtudását, rendkívüli vallásosságát és szolid, puritán és ember szerető természetét méltatták.

Az érmihályfalvai gyászolók mesélték, hogy Schön Bernát borzalmas halálának híret utcajának nemzsidó lakói is könnyekkel gyászolták meg. Sirt az egész utca...

Hirokoni tisztelettel:

Careimare, 1924 július 25.

S. J.

Helyet adunk ennek a levélnek és legfőképpen azért, hogy a már eddig is felsorakoztatott konkrét bizonyítékaikkal együtt a vizsgálatot vezető hatóságok segítségére szolgáljon. A beszédes bizonyítékok után teljesen tisztán áll előttünk gyilkosság képe és már most kijelenthetjük: **mindent el fogunk követni, hogy a szintizta igazság napfényre derüljön és ferdítésekkel ne lehessen mellékvágányra terelni ezt a szörnyű bűntettet.**

— Nagyváradon az Uj Kelet részére hirdetéseket és előfizetéseket felvesz Blum Zsigmond, Oradea-Mare, Str. Alexandri (Teleki-u.) 4. szám. Telefon 8-53. (Rosenberg Janó bérkereskedésében.)

Magyar Színház

Vasárnap, július 27

AZ

elnyomottak

Társadalmi dráma a francia történelemből a XVI. századból 7 felvonásban. Főszerepben: Raquel Meller, Sarah Bernhard

Az Uj Kelet
Szerkesztő
Felelős
Az Uj Kelet
jel
Előfizetés
fél

(Cluj-Kolozsvár, július 28. Az Uj Kelet tudósítójától.)
tette a
fejlődés
sportéri
A sajtó
is így n
tokkal
tásra tá
szívítási
tövé tet

Mibe
vált, eg
indultak
mennyel
másrészt
bált ját
lehozata
váradat
János E
az MTE
azokat a
dok Ro
Balogh
a bukar
alávetet
is megá
zódést
ször a
jön hoz
tekintő
az itten
e hét v
rest e h
(mert a
karestbe
Hagibb
végleges
deti ter
a bukar

Az I
vár ve
10-én p
lenfele.

Az I
terminu
E há
zetek s
mely tu
auguszt
niában.

gül, de
lunk fog
hogy a
dályok a
várt, u
most va
ellenfele

Vasá
annyi az
tek mo
ügy nált

— H
Kolozsv
perces sz
bőből E
ság harm
tartózkod
viszonya
kolozsvá
felgyeled
Major, P
közönség
degek kö
elnöke v
megjelen
szállásolt
professzo
étterembe

hirdessen, mert a kereskedelmi élet loko-

sonló beszédek hang-
ól és fontosságáról a
melynek még most
uló embertömegek.

Horbiában
medán a szerb
ök

lovics (demokrata).
Korosec (klerikális).
klerikális). Kültügy-
demokrata). Belügy:
deus). Kereskedelmi
demokrata). Igazság-
ahamedan). Szociál-
amedan). Forgalmügy:
gráreform: Veszények
aság: Ulovics (szlovén
vics (demokrata). Had-

ilógusa

ai hivatalnok, ami-
lotta a kétségbeesett
elését, odament az
egy rivalt rájuk:
ajjveszéltek, csak
ez pedig nem nagy baj.
megírni, hogy a te-
zomoru gyászhoz. A
ni. Ermihályfalva és
rték a mártírhalált
b útjára. Kint a te-
ykárolyi rabbi egy
bmn esetelte a gyász
nem maradt szárazon,
sz gyászkiiséret. Az
rabbi és a helybeli
almudtudását, rend-
l, puritán és ember-
ták.
zolók mesélték, hogy
halálának hírét utca-
könyvekkel gyászol-
ca...

irokoni tisztelettel:
25.
S. J.
a levélnék és legfő-
eddig is felsorakozta-
akkal együtt a vizs-
egtségére szolgáljon.
után teljesen tisztán
pe és már most ki-
ogunk követni, hogy
re derüljön és ferdí-
gányra terelni ezt a

Uj Kelet részére hír-
vesz Blum Zsigmond
(Teleki-u.) 4. számú
börkereskedésében.

színház

ius 27

ottak

ia történelemből
ban. Főszerepben:
Bernhard

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánági zsidóság napilapja
Szerkesztők: Giszkalay János és dr. Marton Ernő.
Felelős-szerkesztő Dr. Marton Ernő
Az Uj Kelet cikkeinek utányomását csak a forrás meg-
jelölésével engedjük meg.
Előfizetési árak: Egy hónapra 70 lei, negyedévre 200 lei,
félévre 380 lei, egész évre 750 lei.

**Külföldi futbalcsapatok
Romániában**

A Vasas, FTC, MTK és a kassai
AC romániai turája

(Cluj-Kolozsvár, július 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) A párisi kudarc agglátszik arra kész-
tette az illetékes tényezőket, hogy a futball-
fejlődés szempontjából feltétlenül szükséges
sponszintkezést a szomszédállamokkal felvegyék.
A sajtó többszöri figyelmeztetése: ha tovább
is így megy és nem mérközünk idegen csapa-
tokkal teljesen elmaradunk, végre meghaliga-
tára talált. A bukaresti központ kilépett psz-
szivításától és, ha súlyos feltételekkel is, lehe-
tővé tette a külföldi csapatok itteni játékát.

Mihelyt a futballközpont határozata ismertté
vált, egyszerre több külföldi csapattal meg-
indultak a tárgyalások és amint hírlik, ered-
ményel. Egyrészt gazdasági szempontokból,
másképp mert Budapestben elismerten szép fut-
ballt játszanak, elsősorban az ottani csapatok
lehozatalára történtek intézkedések. A nagy-
váradi Egyetértés ismert vezetőembere, Balogh
János Budapestre utazott és a Vasasokon kívül
az MTK-t és FTC-t kérte fel, hogy közöljék
azokat a feltételeket, amelyek mellett hajlan-
dók Romániában több mérközést lejátszani.
Balogh természetesen ismertette az egyletekkel
a bukaresti központ feltételeit is s miután azok
alávetették magukat azoknak és anyagiakban
is megállapodás jött létre, Balogh írásbeli szer-
ződést kötött velük. A szerződés szerint elő-
ször a Vasas nagyszerű futballt játszó csapata
jön hozzánk, azután pedig szép multa vissza-
tekinőt és világhírnévre szert tett FTC lesz
az itteni csapatok ellenfele. A Vasasok már
e hét végén itt lesznek és amennyiben Buka-
rest e hét valamelyik napján fogadják őket
(mert a központ rendelete szerint először Bu-
karestben kell játszaniok), úgy vasárnap a
Haggibborral fognak játszani. Ez azonban nem
végleges, mert még bizonytalan, hogy az ere-
deti terv, mely szerint pénteken játszik a Vasas
a bukaresti Romcomittal, keresztülvihető-e.

Az FTC augusztus 9-én és 10-én lesz Kolozs-
vár vendége. A terv szerint 9-én a Victoria,
10-én pedig a KAC lesz Ferencvárosnak ellen-
fele.

Az MTK Magyarország bajnoksapatának
terminusa még nincsen megállapítva.

E három csapaton kívül a kassai AC-al ve-
zettek sikerre a tura-tárgyalások. A kassai AC,
mely tudvalevőleg Ruszinszkó bajnoksapata,
augusztus 9-én és 10-én vendégszerepel Romá-
niában. Ekkor az aradi egyletek látják vendé-
gül, de lehet, hogy azután a Zsilvölgyben és ná-
lunk fog vendégszerepelni. Sőt szó van arról is,
hogy amennyiben a Vasas a fentemlített aka-
dályok miatt nem játszhatik vasárnap Kolozs-
várt, úgy az ő lejövetelük keddre marad és
most vasárnap a kassaiak lesznek a Haggibbor
ellenfele.

Vasárnapi programot nem tudunk még,
annyi azonban bizonyos, hogy a következő he-
tek mozgalmasak lesznek sporteseményekben
úgy nálunk, mint egész Erdélyben.

— Harmincegy bécsi professzor érkezett
Kolozsvárra. Ma délután a hat óra negyvenöt-
perces személyvonattal érkezett meg Nagyszé-
benből Kolozsvárra a Bécsi Geográfiai Társa-
ság harmincegy tagja, akik már másfél hete
tartózkodnak Romániában és Erdély geográfiai
viszonyait tanulmányozzák. A vendégeket a
kolozsvári állomáson Hodor közgazgatási vezér-
felügyelő, Utalea polgármester, Meruti, Panfil,
Major, Papilian egyetemi tanárok és nagyszámu
közönség fogadta. Az üdvözlő szavakra a ven-
dégek közül Oberhammer professzor, a társaság
elnöke válaszolt. A vendégeket a fogadtatáson
megjelent egyetemi tanárok saját lakásaikon
szállásolták el. A ma délután érkezett idegen
professzorok tiszteletére ma este a New-York
étteremben bankettet rendeznek. A vendégek

**Ágyudörgés közben egyezett meg
Herriot Macdonalddal**

Fokozatosan kiűrik a Ruhr-vidéket. Anglia vállalja, hogy kielégíti az amerikai bankárokat

(London, július 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) A londoni konferencia vajdó kérdései végre nagy és Európa békéjére szinte kiszámíthatatlan jelentőségű eredménnyel végződtek: Herriot meg-
egyezett Macdonalddal abban, hogy Németországot egyenlő félként meghívják a londoni konferen-
ciára. Londonból keltetett távirat jelenti, hogy a Spitheadban rendezett angol flottaparádén egy
hajókabinban a flotta ágyudörgéseinek közepette egyezett meg Herriot Macdonalddal civilek abban,
hogy a konferencia mai ülésén Németországot egyenrangú félként meghívják a konferenciára,
hogy véleményét nyilváníthassa és szabadon tárgyalhasson a konferencia delegátusaival. E meghí-
vásnak kimondottan az a célja, hogy elősegítse a német birodalom gazdasági és pénzügyi egységét
helyreállító jegyzőkönyv létesítését. Franciaország jegyzőkönyvileg kötelezni fogja magát arra, hogy
a Ruhr-vidéket határidőre fokozatosan teljesen kiűri. A megegyezés szerint Anglia magára vál-
lalja, hogy ráveszi az amerikai bankárokat, érjék be az eddigi garanciákkal.

A konferencia ma délután négy órakor teljes ülést tart, melyen Németországot meg fogják hívni.

Párisból jelentik, hogy a kormány hivatalos
jelentésében Herriot kéri a kamarát, hogy tek-
intettel a londoni konferencia mai állására,
nézze el Londonban való huzamos tartózkod-
ását.

Mig Londonban már Németország meghívá-
sában is megegyeztek, Poincaré odahaza har-
cias beszédekben igyekszik elgáncsolni Európa
hatalmas békeskarátát.

Beszédében azt mondta, hogy a németek
ördögi kitalálásukkal folyton félrevezetik a vi-
lág közvéleményét és el akarják háritani ma-
guktól a háborúért való felelősséget. Végkon-
kluziójaként beszédének kijelentette, hogy Né-
metországtól a teljes jóvátételt kell követelni.

A Reuter-ügynökség jelentése szerint, ha a
németek a konferencián a Ruhr-vidék kiűrité-
sének kérdését felvetnék, a franciák a vitát
ellenezni fogják, mert a konferencia egyetlen
tárgyat a Dawes-féle javaslat képezi. Csakis
Franciaország és Belgium jogosult a kiűritésről
Németországgal tárgyalni.

A budapesti „Uj Nemzedék“ értesülése se-
rint az angol-francia megbeszélés alkalmával
sikerült megállapodni abban, hogy Macdonald
és Snowden közbenjárnak annak érdekében,
hogy az angol és amerikai bonokból nyolcszáz-
milliót Franciaországnak megfelelő feltételek mel-
set folyósítsanak, ha Franciaország ennek ellen-
ében hajlandó a Ruhr vidék fokozatos kiűri-

holnap meglátogatják a klinikákat, este még
egy banketten vesznek részt és csütörtök dél-
előtt az expressz-vonattal utaznak vissza Bécsbe.

— Itélet a prágai benzinpanama ügyében.
Prágából jelentik: A hadosztálybírósg ma délelőtt
kilenc órakor hirdette ki a benzinpanama pörben
hozott itéletét. Már a kora reggeli órákban hatal-
mas tömegekben jelentek meg az érdeklődők a
hadosztálybírósg épülete előtt, úgyhogy a meg-
jelentek nagy része nem is tudott bejutni a te-
rembe. A vádlottakat pontosan kilenc órakor ve-
zették be és ekkor a tárgyalásvezető kihirdette az
itéletet: *Boubela* törzskapitány négy évi börtönre,
Adám hadbíró-ezredes négy havi — feltételesen
két évre felfüggesztett — börtönre, *Dostal* törzs-
kapitányt két évi börtönre, *Kutlwachr* századost
tizenhárom havi börtönre, *Mettl* századost hat
hónapos — feltételesen két évre felfüggesztett —
börtönre és a katonai kincstárak fizetendő 40.000
korona hártérisre itelte. Mind az öt elítéltet deg-
radálják és megfosztják választói jogától. A bíróság
Rieger főhadnagyot, Pokorny főhadnagyot, vala-
mint Kaplan és Prib őrnagyokat felmentette.

* Érthetetlen, hogy némely ember még min-
dig nem Diana sósborszeszt használ szurásnál, szag-
gatásnál és egyéb fájdalomknál.

— Nem javítják ki a megrongált vagono-
kat. Aradról jelentik: A CFR. aradi megrongált
vagonparkjából mintegy 1500 vagonot vittek el az
aradi vasutigazgatóság területéről, melyek közül
máig egyetlen egyet sem hoztak vissza. Jóllehet a
nagy javítóműhelyek teljesen munkanélkül állanak
és emiatt kénytelenek üzemeiket redukálni, egyet-
len egy darabot sem kaptak a javításra szoruló
vagonokból. A javításra szoruló vagonok kis javító-
műhelyekben roszdásodnak, aminek egyenes követ-
kezménye az, hogy az aradi termelők és szállítók
nem tudják áruikat továbbítani. Hasonló miériák
uralkodnak a külföldi vagonok kezelése körül is.
Mialatt a kormány egyre az export fokozását hang-
súlyozza, ugyanakkor azt sem tudja keresztülvinni,
hogy a bőséges mértékben rendelkezésre álló ÁV.
Hungária kocsik kellő számmal jussanak be a CFR.
területeire, aminek kizárólag az az oka, hogy az
ÁV. kocsik kezelésére nincs elég személyzet a ha-
társzéli állomásokon.

tésének végpontját meghatározni. Herriot
erre vonatkozólag a francia kabinet állásfog-
lalásától teszi függővé válaszat.

A „Petit Parisien“ szerint Herriot és Theunis
belga miniszterelnök megegyeztek Macdonalddal,
kijelentve, hogy a Ruhr megszállás katonai
vonatkozásai csak Franciaországra, Belgiumra
és Németországra vonatkoznak. A franciák és
belgák csak megfelelő kárpótítás ellenében haj-
landók a Ruhr-vidéket kiűriteni.

A „Matin“ jelenti Londonból, hogy az an-
golk a jóvátételi kérdés kedvező elintézése
fejében javasolják Herriotnak, hogy a népszö-
vettség szeptemberi ülészakán sokkal hatályo-
sabb tervet fognak előterjeszteni Franciaország
biztonságának megvédésére, mint a népszövetség
garanciapaktuma. Ennek a tervnek a végre-
hajtásában Amerika is közre fog működni.
Ezenkívül az angolk és amerikaiak Francia-
országnak velük szemben fennálló háborus adós-
sági kétharmad vagy háromnegyed részére
hosszulejárati moratóriumot nyújtanának, ami
Franciaország háborus adósságainak legnagyobb
részben való elengedését jelentené. A „Matin“
konstatálja, hogy ezek a javaslatok nagyon ko-
molyak, azonban Franciaország nem mondhat
le Németországgal szemben a szabad kéz jogá-
ról ígéretek ellenében. Angliának realitásokat
kell nyújtania és a szövetséges frontot Német-
ország meghívása előtt egységessé tennie.

— A nagyváradi lakásépítő akció sikere.
A nagyváradi lakásépítő akció zavartalanul és
teljes sikerrel halad előre. Mint Nagyváradról
jelentik, eddig 4 millió lejt jegyeztek a lakás-
építési akcióra és remélhető, hogy rövidesen a
részvényjegyzések összege eléri az 5 millió lejt.

— Tizenötezer lejt értékű bőrt lopott egy
szücssegéd. *Mártonffy* József szücsmester né-
hány nappal ezelőtt feljelentést tett a rendőr-
ségen, hogy raktárából ismeretlen tettes tizen-
ötezer lejt értékű hód-bőrt ellopott. A nyomozás
kiderítette, hogy a lopást *Rosián* Georg
szücssegéd követte el. *Rosián* az ellopott bőro-
ket *Déri* szücsnél akarta értékesíteni, ahol elő-
legképen kétezer lejt fel is vett. Mielőtt a lo-
pott bőroket elszállíthatta volna, a lopás kide-
rült és *Rosián* Georgot letartóztatták.

Nagy
harisnyavásár
mélyen leszállított árakkal.

Kötött harisnya min- den színben	lei	25
Flohr-harisnya minden színben	lei	53
Muszlín harisnya divat- színben	lei	69
Cérna-muszlín minden színben	lei	98
Selyemfátyol harisnyák minden színben	lei	125

BLATT
FÓTÉR 13
Divatkeztükben és kötöttárunkban óriási választék!
A legjobb harisnyák csak BLATT-nál kaphatók!

KÖZGAZDASÁG

Egyelőre minden állammal szemben a minimális vámtarifát kell alkalmazni

(Cluj-Kolozsvár, július 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az UGIR bukaresti központjától a Nagyiparosok Szövetségének kolozsvári irodájához távirat érkezett, amely közli, hogy egyelőre — átmeneti jelleggel — minden állammal szemben a minimális, azaz a „decret lege”-ben közölt vámtarifát kell alkalmazni. Külön pénzügyminiszteri rendelet fogja közölni azon államok jegyzékét, melyekkel Románia kereskedelmi szerződéses viszonyban áll s melyek számára továbbra is a minimális vámtarifát fogja alkalmazni. Azokkal az államokkal szemben, melyek nincsenek szerződéses viszonyban Romániával, a minimális vámtarifát háromszorosát fogja életbeléptetni a pénzügyminiszteri rendelet.

A Casa Centrala elszámolási ügye a munkaügyi miniszter előtt

Egyelőre nem mentett le a munkaadók képviselője. Várható a megoldás

(Cluj-Kolozsvár, július 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az Uj Kelet részletesen beszámolt a Casa Centrala mellé az új munkásbiztosítási törvény alapján megszervezett ellenőrző tanács bukaresti üléséről, melyen dr. Böszörményi Sándor azt a javaslatot tette a munkaadók nevében, hogy a nyugdíjárulékokat és a balesetbiztosítási díjakat csak akkor lehessen huzszorosára felemleni, ha a Casa Centrala vezérigazgatósága előbb részletes elszámolást készít a munkásbiztosító pénztárak 1918 tól 1924 május haváig terjedő pénzkézeléséről. Hangsúlyozta, hogy a munkaadók elvben hozzájárulnak a biztosítási díjak felemeléséhez, de szerintük a mai súlyos gazdasági viszonyok között a többmilliós többletet az 1918 óta fennálló hatalmas tartalékalapból kellene fedezni.

E kérdésben Böszörményi Sándor dr. és a Casa Centrala vezérigazgatója és igazgatói között olyan éles elvi ellentétek merültek fel,

¶ Az országos szaktanács az üzemredukciók megakadályozásáért Aradról jelentik: A kormány súlyos kimenetelű, szinte végzetes gazdaságpolitikájának a gyakorlatban naponta megvannak a maga áldozatai. Az Uj Kelet beszámolt arról, hogy a súlyos pénzügyi következtében és mert az állam sem rendelkezéseket nem eszközöl az iparvállalatoknál, sem pedig nem fizeti ki a már megtett rendelkezések összegét, nagy erdélyi vállalatok kénytelenek üzemüket redukálni s így nagy munkástömegeket a munkanélküliség szörnyű szociális örvényébe taszítani. Ennek a kormánypolitikának legsúlyosabb következményei különösen az aradi nagyiparban mutatkoznak. A kormány további katasztrófális gazdaságpolitikájának elhárítása végett az aradi munkások küldöttségét menesztettek Fluera János, az országos szaktanács vezetőjének vezetésével Bukarestbe, hogy a kormány elé terjesszék a szaktanács sürgős javaslatait. A memorandumban, melyet a küldöttség a kormánynak átnyújt, elsősorban azt követelik, hogy egyetlen iparvállalat se eszközölhesse tömeges elbocsátást a munkaügyi felügyelőségek előzetes hozzájárulása nélkül. Követelik továbbá, hogy tiltsa meg a kormány az Astra-gyárnál a további munkáselbocsátást. Felszólítja a kormányt, hogy fogjon sürgősen hozzá a közmunkákhoz, indítsa meg a vasúti építkezéseket, javítsa ki a vasúti hidakat, egészítse ki a CFR vagonparkját s ezáltal szüntesse meg a munkásságra nehezítő munkanélküliséget. Sürgősen kéri a memorandum továbbá azt, hogy az állam haladéktalanul vezesse be törvényes szakszervezetek segítségével a munkanélküli segélyezés rendszerét.

¶ Megalakult az újvidéki értéktőzsde. Újvidékről jelentik: A jugoszláv kormány engedélyezte egy Újvidéken felállítandó értéktőzsde megnyitását. A tőzsde működését október elsején kezdi meg. A tőzsde vezetősége már megalakult és felhívást bocsátott ki a jugoszláv bankokhoz, vállalatokhoz, hogy jelentsek be, óhajtsák-e jegyeztetni részvényeiket. A tőzsde céljaira új épületet emelnek, melynek építkezéseit október elsején kezdik meg.

¶ A nagyváradi bankok félévi mérlege. Nagyváradról jelentik: A nagyváradi bankok betétállományai az első félévben jelentősen emelkedtek. Hasonlóan kedvező a bankok első félévi haszonmérélege is. Kiváló eredményt mutatnak fel különösen a Nagyváradi Takaré-

hozás, hogy már arról volt szó, hogy Böszörményi Sándor dr. lemond az ellenőrző tanácsban való részvételéről és a munkaadók felfüggesztik részvételüket az egyes kerületi pénztárak mellé rendelt ellenőrző tanácsokban.

Az utolsó pillanatban a vitában beleszólt Chirculescu munkaügyi miniszter, aki maga elé kérte az utolsó bukaresti ülés jegyzőkönyvét és fentartotta magának a jogot, hogy döntsön a Casa Centrala esedékes elszámolási ügyében.

Mint értesülünk, Chirculescu miniszter közbenjárására a munkaadók megbízottja elállt egyelőre a lemondástól. Minden jel arra vall, hogy a miniszter az ügy tüzetes átvizsgálása után úgy fog dönteni, hogy a Casa Centrala vezérigazgatósága terjessze be az ellenőrző tanács elé az elszámolásokat. Ez annál is inkább fontos, mert az autonómia életbeléptetése és a tanácsok működésének sürgős megkezdése nem tűr halasztást.

pénztár, a Bihoreana és a Nagyváradi Hitelbank. A nagyváradi bankok a betétek után kezdik csökkenteni a kamattételt, úgy hogy az eddigi 20—24 százalék helyett csak 14—18 százalékot fizetnek.

¶ Újabb bankbukás Bécsben. Bécsből jelentik: Az Österreichische Kaufmännische Bank, amelynek 40 milliárdos passzívájával szemben 18—20 milliárd aktívája van csak, súlyos fizetési zavarokba jutott. A bank adóssai között a bank alkalmazottai is tekintélyes számmal szerepelnek, kik a bank kontójára a tözsdén játszottak. A bank hitelezői követelik, hogy a bukásért ne csak a bank igazgatóit, hanem a vétkes tisztviselőket is vonják felelősségre.

¶ A nagyszalontai konzervgyár beszüntette üzemét. Nagyszalontáról jelentik, hogy a súlyos gazdasági válság és a kormány gazdaságpolitikájának fényes dokumentumaként a Kemény Testvérek nagyszalontai konzervgyára beszüntette üzemét. A gyár beszüntetése nemzetvédelmi szempontból is súlyos veszteség.

¶ Ilami repülőgépgyár épül. Bukarestből jelentik: A kereskedelmi minisztériumban legutóbb megbeszélés tárgyát képezte egy állami repülőgépgyár felállításának terve. A gyár lé-

tesítését elvben elhatározták. A gyár létesítéséhez szükséges pénzt a Creditul Industrial fogja adni. Ebben az ügyben a jövő héten gyűlésre hívják össze a legfelsőbb gazdasági tanácsot.

A mai valutapiac

A mai valutapiacra a délelőtti folyamán lanyulás volt észlelhető. Délutánra az árak megszilárdultak. A kereslet meglehetősen gyenge volt. Kis forgalom mellett a következő árak alakultak ki: Osztrák korona 308—312, magyar korona 350—363, cseh korona 678—682, svájci frank 42 40—42 60, dollár 228—230, francia frank 11 70—11 80, font sterling 1020—1025, olasz lira 10 00—10 50.

Valutapiac július 28-án:

Bukarest. Devizák: Páris 1180, Berlin —, London 1013, Newyork 229 50, Róma 1000, Zürich 42 50, Bécs 33 00, Prága 690, Budapest —.
Bukarest. Valuták: Napoleon 830 00, márka 57, leva 160, török lira 118, font sterling 1010, francia frank 1230, svájci frank 42 50, olasz lira 10 20, drachma 380, dinár 260 00, dollár 227 00, lengyel marka 44 00, osztr. korona 33 00, magyar korona 28 00, cseh korona 680.

Zürich. Nyitás—Zárás: Berlin 129 75—129 50, Amsterdam 208 5/8—207 7/8, Newyork 543 50—543 50, London 2391 50—2391, Páris 2772 50—2775, Milano 2352 5—2342 5, Prága 1615 00—1615 00, Budapest 69 00—69 00, Belgrád 675 00—675 00, Bukarest 235 00—235 00, Varsó 107—107, Bécs 76 60—76 60.

SPORT

Vasárnapi eredmények

Kolozsvár. Haggibbor—CFR 1:1 (1:1). Tipikus nyári mérkőzés, amely kivételesen barátságos volt, de nem is váltott ki nagyobb emóciókat sem a játékosok, sem a közönség körében. A Haggibbor játéka szemre tetszetősebb, a CFR érelyesebb és céltudatosabb. A védelem mindkét félnél jól működött, a csatárok gólképtelensége pedig már ismert kolozsvári specialitás. A Haggibborban a folyton fejlődő Rosenfeld, Wesel, Mózes és különösen a remek technikájú Klein nyújtottak kiválót, a CFR csapatából Kinizsi, Végh Gyula és Kami, valamint a tulerélyes Takács váltak ki. Mindkét gól súlyos védelmi hibából esett Pollák, illetve Takács jóvoltából. Benciu meglátszott, hogy nincs kirótróningje.

RMS—Elit 2:1 (0:1). A jövendőki sportklub bemutatkozása teljes sikerrel járt, a jökepségű Elit ellen kivívott győzelem respektábilis játékerőről tesz tanúságot. Bíró Jakobi. Nagyvárad: NAC—JAHN 1:0 (0:0). Az országos bajnokság középdöntője. A NAC főlényesen győzött csernovitzi ellenfelével szemben, amelynek kapusa és kapufája számos gólt védett. Kinigli lőtte az egyetlen gólt a játék 57. percében.

Nagyszalonta: NAC B)—NSCMT 3:1 (0:0). A NAC új játékosaival bővített második csapata szép győzelmet aratott az elsőosztályú NSCMT ellen. A győztes csapatot nagyon ünnepelelték és dr. Kós Mózes, a NSCMT elnöke selyemzászlót nyújtott át a NAC vezetőjének. Bíró dr. Morár.

CLUJ
Piata Unirei
17

"LA CORSO"

EUGEN LANDESMANN

CLUJ
Piata Unirei
17

Damastok

Grenadin

Marquett

Batist

Libertin

Schroll

vásznak

Női

harisnyák

★

A nyári divat
összes selyem-
újdonosságai rend-
kívül nagy vá-
lasztékban

★

Liusterek

Kreppek

Kabát

bélések

Delének

Paplan

clothok

Férfi

harisnyák

Rendkívül le-
szállított árak!

Rendkívül le-
szállított árak!

Brass
temesvári
szerzett f
egyenrang
után azor
Brasovia
révén me
dig Gelle
BCFR
ben válto
de csatár
ner tizen
vezetést,
el is kész
még 2 gó
mét. Bíró
Nagys
Bíró Rezs
Szatm
kereskedő
balszerenc
Szam
A 4 tart
kal mege
volt, de
és Chifor
Victor
Lupén
félidőben
az utazás
otthon já
védett há
Gyula
Bíró: Ko
szabadság
kiegyenlit
Arad:
Oravetz.
csapatokk
tizenegye
sovszky e
szerzi a v
handse m
kesit. A
gólokat s

Budap
senyén For
val beállit
utánmérve
származásu
motorvezet
nyerte, a
Debre
zetközi me
Barcel
magyar us
nyerték
nyertek 4
Páris.
Wallery fr
dik Duke
idővel. 39
tos győztes
telen s el
átengedni.

Páris.
eredménye
2. Zudger
senyszámol
találkozóját
birkózásban
ben 11 po
a kilencedi
tizedik hely

Select-
hőhérja. A
felvonásban

Kling

ár létesíté-
Industrial
övő héten
gazdasági

amán lany-
k megszár-
e volt. Kis
akultak ki:
rona 350—
nk 42 40—
nk 11 70—
olasz lira

Berlin —
1000, Zürich
ndapest —
0-00, márka
erling 1010,
50, olasz lira
llár 227 00,
00, magyar

75—129 50,
rk 543 50—
is 2772 50—
a 1615 00—
rad 675 00—
Varsó 107—

nyek

1:1 (1:1).
vételesen ba-
ki nagyobb
közönség kö-
tetszetősebb,
bb. A véde-
t, a csatárok
kolozsvári
lyton fejlődő
ösen a remek
váltót, a CFR
s Kami, va-
ki. Mindkét
Pollák, illetve
szótt, hogy

vedéki sport-
járt, a jó-
zelem respek-
Bíró Jakobi.
0 (0:0). Az
A NAC főlé-
felével szem-
a számos gólt
gólt a játék

T 3:1 (0:0).
második csa-
elsősorúlyu
n nagyon tu-
SCMT elnöke
vezetőjének.

CLUJ
Unirei

vül le-
tt árak!

Brassó: Brasovia—TMTE 2:0 (0:0). A temesvári munkáscsapat kellemes meglepetést szerzett fair, szép játékkal. Az első féldőben egyenrangú ellenfelek küzdelme folyt, szünet után azonban a TMTE kissé visszaesik, amit a Brasovia kihasználva, a 17. percben Ágoston révén megszerzi a vezetést, a 28. percben pedig Geller beállítja a végeredményt. **Bíró Buzna.**

BCFR—Ivria 3:1 (0:0). Az első féldőben változatos játék, az Ivria a többet támadó, de csatársora gólképtelen. Halftime után Bahner tizenegyesből megszerzi a vasutasoknak a vezetést, de Horovitz egyenlít. Az Ivria ezzel el is készült erejével, mire Bodonyi és Bahner még 2 gólt rugva, biztosítják a CFR győzelmét. **Bíró Szabó.**

Nagyszében: HTV—BMTE 4:0 (1:0). **Bíró Rezman.**

Szatmár: KKASE—Sz. Törekvés 0:0. A kereskedők védelme megállta helyét, csatársora balszerencsével küzdött.

Szamosújvár: Victoria—Sparta 2:2 (1:0). A 4 tartsalékkal játszó Victoria az új játékosokkal megerősített Spartával szemben fölényes volt, de győzni nem tudott. Góljait Palossai és Chifor rugták.

Victoria ifj.—Sparta ifj. 3:1 (2:0).

Lupény: Jiul—KAC 1:0 (0:0). Az első féldőben egyenlők az ellenfelek, szünet után az utazástól fáradt KAC kissé összeesik és az otthon játszó csapatnak sikerül Szatmári jól védett hálóját egy góllal megterhelni.

Gyulafehérvár: Albaulia—TSC 1:1 (1:0). **Bíró: Kopeczny.** Az albauliai csapatban több szabadságon levő „U” játékos is szerepelt. Turda kiegyenlítő gólját Tóth lötte.

Arad: Gloria—CFR—AAC 5:1 (0:1). **Bíró: Oravetz.** Barátságos nyári mérkőzés, tartalékos csapatokkal. Az AAC szerzi meg a vezetést tizenegyesből, szünet után a 9. percben Presovszky egyenlít, ugyanő 2 perc múlva megszerzi a vezetést is. A 39. percben Czégka handse miatt tizenegyes, amelyet Szabó értékesít. A 41. és 43. percben Vasváry újabb gólokat szerez csapatának.

Külföldi sportesemények

Budapest. Az ESC vasárnapi atlétikai versenyén Forbáth (FTC) 14 m. 08 cm.-es súlydobásával beállította a magyar rekordot. (Acélszalaggal utánnérve 14 m. 01 cm. volt a 19 éves aradi származású atléta dobása.) Magyarország 50 km.-es motorvezetéses bajnokságát Tóth István (Edison) nyerte, akinek vezetője Bartos Béla.

Debrecen. UTK (Ungvár)—DTE 5:0. Nemzetközi mérkőzés.

Barcelona. A nemzetközi uszóversenyen a magyar uszók sorozatos győzelmeket arattak, megnyerték valameányi stafétát és a vízpolóban is nyertek 4:0 arányban.

Páris. A Párison át uszás versenyében első Wallery francia 1 óra 48 p. 59 mp. alatt, második Dukas László magyar 1 óra 50 p. 40 mp. idővel, 39 induló. Dukasz végig vezet és már biztos győztesnek látszik, amikor görcsöt kap és kénytelen az elsőbbséget a jóval gyöngébb Wallerynek átengedni.

Paris. Az olimpiai kerékpárversenyek végeredménye: 1000 m. futam: 1. Michard (francia), 2. Zudger (Hollandia), 3. Cugnot (francia). Tennyérszelesség a helyezettek között. 400 m. csapat-földöző verseny. 1. Olaszország, 2. Lengyelország, 3. Belgium. Feltűnést kelt Franciaország lemaradása. Tandem verseny: 1. Cugnot-Chour (francia), 2. Peter-Blockenstein (holland), 3. Halsen-Halsen (dán). 50 km.-es távverseny: 1. Willen (Anglia) 1. óra 22 p. 26,2 mp. 2. Halsen (Anglia), 3. Wild (Anglia).

Az olimpiai versenyek ezzel befejeződtek. Magyarország 70 és fél pontot szerzett az összes versenyszámokban és kilencedik lett a nemzetek nagy találkozóján. A vívásban 26 ponttal a második, a birkózásban 16 ponttal a negyedik, a céllövészetben 11 ponttal a hetedik, az uszásban 7 ponttal a kilencedik és az atlétikában 10 és fél ponttal a tizedik helyett foglalják el a magyarok.

MOZGÓK MUSORA

Select-Mozgó Kedd, július 29. **Ferrante Nápoly hóhérja.** A renaissance korszak regényes rajza 7. felvonásban. Főszerepben: **Paul Wegener.**

NYILTTÉR

E rovatban közöltékért a szerkesztőség nem felelős.

Tisztelettel értesítjük t. úzletfeleinket, hogy Rippner Nándor ur cégünk kötelékéből kilépett és így mindennemű megbízást tőle megvontunk.

Gutfried és Herskovits

Oradea-Mare

MEGÉRKEZTEK

a pehely-nyulször-
könnyü kalapok

DRBJA LEI 120.—

Weisz Siegfried kalap- és uridivatáru-
házába Cluj, Calea Reg. Ferdinand 6.

A Temesvári Műmalom R.-T.

mindenkinek ajánlja Tészta- és Konzervgyárának

elsőrendű **M.M.** készítményeit
Kaphatók minden nagyobb fűszerüzletben

Erdélynek legdusabban felszerelt rövid, nürnbergi-, diszműáru és játékaru nagykereskedése

Nussbaum Testvérek

Tárgu-Mureş (M.-Vásárhely) Tel. interurban 200

ELADÁS CSAK VISZONT-
ELADÓKNAK

**Önmaga ellen vét, ha nem
Nagy és Szilágyi-**

nál festeti és tisztítja ruháját. Cluj, gyár Strada Baritiu (volt Malom-utca) 4. Felvételi helyek: Kaszth Lajos-utca 36, és Galamb-utca 23, szám alatt

Zsák-Ponyva

Vétel! Eladás

Köcsömlétezet, javítóműhely

Albala Izsó Timişoara

II., Plata Traian 2. szám. Sörgöncim: Albala Timişoara-Fabrica Interurban telefon 60

A kolozsvári

CZELL

sörfőződe

világos

„URSUS”

söre

a közönség

legkedveltebb itala

Klinger-féle reflexüveg minden méretben kapható: **Grossmann Jenő Oradea-Mare** Baross-utca 10. sz. Sörgöncim: Grossmasin. Telefonszám 2—86

APRÓHIRDETÉSEK

Magyarul kiadott egy szó 3., vastag betűvel 6. — lej. Logó- és kisebb apróhirdetés 30 lej. Alláskeresőknek 30% kedvezmény

Forgalmas helyen irodának, esetleg lakásnak is alkalmas helyiség kiadó. Cim a kiadóban.

Hegedű órát adok. Cim a kiadóban.

Eladó teljesen felszerelt szikvizgyár ezer szódás, ezer szörpös üveggel ugyanott üzemben levő Benz teherautó olcsón eladó. Cim a kiadóhivatalban. 7551

Angol nyelvmester 3 hónapi kurzus alatt angolul beszélni és írni megtanít. Értekezés: Calea Motilor 53. Este 8 után. 7557

Megnyilt Megnyilt

Klein Simon
női kalaplerakata
Str. Regina Maria
(v. Deák Ferenc u.) 4

Óriási választék
filekalapokban

Legolcsóbb árak
Legelőgásabb kivétel

Perzsa és szmirna szőnyeg jutányos áron kapható és megrendelhető bármily méretben a

Covozara-

nál Cluj, Strada Londrei (Hosszu-utca) 26. Kérjen árajánlatot. 1670

Különbejárati butorított szoba kóser hozttal kiadó Calea Victoriei 81. 7558

Egy aranyozó, egy vágógép és több apró könyvkötői eszköz eladó. Nadler, Calea Dorobantilor 16 sz. 7559

Jól bevezetett
speciális üzlethez agilis társ keresetük!
2-300.000
Leitökével. Ajánlatokat

„Szombaton zárva”
jeligére a kiadóba kérek.

Megérkeztek a legújabb ruha hímzés modellek és 140 hosszú plisszúruha minták. Gépészurozás legszobben készült a „Mühimző szalon”-ban, volt Unio-utca 15. Ügyes tanuló-lányt felveszek. 7493

„Jüdische Rundschau” részére előfizetéseket elfogad a pénz előzetes beküldése mellett Blum Zeigmond Oradea-Mare Strada Aurel Vlaicu 51. Telefon 853. Előfizetésiár negyedévre 300 lei 7539

Perfekt gyors és gépirónó azonnali belépésre állást keres. Leveleket „Elsőrangú munkaerő” jelíggel a kiadó továbbít.

Egy ügyes, gyakorlatlalt bíró borkereskedősegéd, ki a román nyelvet bírja azonnali belépésre kereset. A. Deutsch & Fii Lugoj P. Regina Maria. 7558

Üzemképes Pross-Buszszing autóbuzs, két tonnás Benz és egy Fordkocsi olcsó árban készpénzért eladó. Szántainál Vass-u. 5 szám.

Kóser háznál főzést vállalok. Cim a kiadóban. 7560

SZESZFŐZŐ KERESTETIK

a Regátba fixfizetés, lakás, világítás és egyéb természetbeni járandóságok ellenében. Csakis elsőrendű szakemberek vétetnek figyelembe, akik az összes gabonaméssel, valamint a Melasseval önállóan dolgozni tudnak. Ajánlatok bizonyítványokkal, az eddigi működési hely és nyelvismeretfeltüntetésével

Rador 2178

„Rador Publicitate” Cluj, címre intézendők

LÁDAGYÁR

Mindenemű ládákat és fűtőszobákat gépezetesen és az új szedeti részeken megrendelésre azonnal készítenek és szállítják a legolcsóbb napi áron

Sajovics és Lebovits faterkedés és ládagyár Cluj, Strada Cernanji (volt Raján-tér) 1. sz. 7561

Használjunk kizárólag

PLANTOL

כשר

legjobb növényzsírt, mert ez tisztább, egészséges és kiadós! Főtisztelendő Fuchs Benjámín nagyváradi főrabbi felügyelete alatt készült, szigorúan ortodox rituális előírás szerint.

Képviselet: HIENZ VILMOS Cluj

E. Rosenzweig

párisi mellfűző gyárának rövidáru osztályában

jumper selymek és hárászok, csipkék, hímzések, női-, férfi- és gyermekharisnyák, ruhagyöngyök és jették és

D. M. C.

cikkekben legdusabban felszerelt áruházában a legelőnyösebb árak mellett kaphatók. Gyors és figyelmes kiszolgálás. Szabóknak árkedvezmény!

Telefon 758

INDUSTRIA TEXTILA ARADANA SOCIETATE ANONIMA

★ Románia legnagyobb textilgyára Arad ★

ARADI TEXTILGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

NAGYBAN gyermekjátékokat, kötött- és díszmárkatát legjobban KICSIBEN
Eisenstädter Fülöp és Társa cégnél vásárol Cluj,

Strada Regina Maria 13.

Gyermekkoscsik és kofferárak teljes kiürsítésa

ÉTTEREM

Strada Belvedere 6
Bucurestben
Grand kávéház háta mögött
megnyit

Strada Belvedere 6
KOSER

Értesítjük a p. t. közönséget, hogy az ujonnan megnyitott vendéglőnket a legmodernebb stílus szerint és jó konyhával vezetjük. Kérjük a nagyérdemű közönség pártfogását, a Tulajdonosok

„ASTRA”

Prima Fabrică Română de Vagoane și Motoare S. A.
Vezérigazgatóság: Bucuresti, Str. Lascar Catargiu 11. Sürgöncim: Vagonastra Bucuresti. Levélcim: Postafiók 136.

Autobuszok közuti használatra, fürdőtelepek részére, városok közötti forgalomra. — Üzemterveket, rentabilitási számításokat készítenek és díjmentesen készítenek. Teherautóautóbilok kardan vagy lánchajtással, három és fél tonna hasznos teherbírással. Tartányautóautóbilok benzín, olaj és petróleum szárlítására. Ürtartalom 3550 liter. Tüzöltőautóautóbilok városi tüzöltőságek részére. Ontóautóautóbilok városok részére, 5 m. átlagos öntözésellességgel. Precíziós esztergápadok Withworth, vagy miliméteres csavarmenetek vágására berendezve. Csucstávolság 1000—1200—1600 és 2500 mm. Excenterprekek kilengés 30 mm. Nyomóerő 8 tonna. Elektromos gépcsoportok 3/5 Kw, 110 vagy 220 Volt táplál 150 db 25 gyertyafényű körtét. Benzinmotorok 6, 14, 45, 60 és 90 HP. Furógépek 15 és 35 mm átm,

Gyarmányaink eredeti gyári áron beszereshetők az alábbi bizományi raktárakból

ARAD: Intreprindere de Maşini și Automobile Strada Alexandri No. 6.
BRAŞOV: „Silvania” Műszaki vállalat, Str. Spitalului 64.
CLUJ: Blaga Emil, Műszaki Vállalat, Piaţa Stefan cel Mare 3.
LUGOJ: Schwäbische Zentralbank Filiale Lugoj.
MEDIAS: Maschinenabteilung der S. S. Landwirtschaftsverein.
ORADEA-MARÉ: „Economia” Kereskedelmi és Ipari R. T., Piaţa Mihai Viteazul No. 1.
SATMAR: Printz Testvérek Vasöntöde és Gépgyár.
SIBIU: Maschinenabteilung der S. S. Landwirtschaftsverein.
SIGHISOARA: Maschinenabteilung der S. S. Landwirtschaftsverein.
TARGU-MUREŞ: Biró E. dipl. gépészmérnök műsz. vállalat, Str. Ştefan Voda No. 1/a.
TIMISOARA: Schwäbischer Landwirtschaftsverein.

EGÉSZ LAKBERENDEZÉSEKET, RÉGISÉGEKET ÉS ZONGORÁKAT, ÉKSZEREKET VESZEK, ELADOK ★ STERNBERG J. ★ ORADEA-MARÉ PIAŢA UNIRII

Kadima Nyomda- és Kiadóvállalat R.-T. nyomása Cluj, Strada Baron L. Pop (volt Brassay-utca) 10 szám.

SZERKESZTŐSÉG.
HIVATAL ES NY

Cluj-Kolozsvár, S. L. Pop, (Brassay-utca) 10.
Telefon: Szerkesztőség és kiadóhivatal Zs. N. Sz. —

A kéziratok kézbesítéséhez szükséges a szerkesztőséghez küldendő. Kéziratok adunk vissza.

1924 július 30

A

E plin p
Se sting
in desamăgiri
Morgană” re
optimism atăt
să nu-l infrân
dumnezeiască
ziua în care s
fără ca telegraf
noui grozăvii.
Atâtărire

erimei ordinar
templor, azi
nice. In Cseri
și blând, fără
nească. Amănu
fapta sa din u
intenții crimin
și numai nu l
și mare din co
mure pe orica
dent, cât de a

Cele petr
fapte singurati
cu ajutorul po
și consecințe
acțiune, care d
izbucesc aici,
să izbucescă,
jafului nepedei

Cum au
lucrat pentru
și averei să fi
viele petrecute

Noi cari
șiți, noi putem
raportul între
tate organizat
amintite, că
sau asentiment
lucrulile cu
legătură între
că guvernul n
sa nepăsătoare

Guvernul
astfel pe drep
ponsabili, că
deapă. Îacer
datorie, calea
doi ani, în ce
tice și mai im
pleziile din Jo

1. Încep
tregii țări, b
reimea de mu
ritual, comert
nuri n'au atin
anele acestui z
numărate ori
ațătare și am
șuri, sau daci
meiate, să f
crimele făptu
spre a apăra d
șurile răsău
de exemplare
lor s'a făcut.

trucă a scris
chemată la ră
2. In 2.

ților evrei din
Uj Kelet. L
autorități or.
care au produ

3. In tin
tinuu scandala
orunt. Nici un

4. In leg
sentințe: una
red: etorului d
lovit de moar